

Lietuvos draudimo paslaugų rinkos konkurencingumas bei globalizacijos ir integracijos poveikis jam

Vytautas Kinduryš

Docentas socialinių mokslų daktaras
Vilniaus universitetas
Prekybos ekonomikos katedra
Saulėtekio al. 9, 2040 Vilnius
Tel. (3 702) 36 61 52

Straipsnyje tiriama Lietuvos draudimo paslaugų rinkos struktūra, jos konkurencingumo lygis ir tendencijos. Daug dėmesio skiriama draudimo paslaugų rinkų globalizacijos ir integracijos problemoms. Remdamasis Vakarų šalių draudimo paslaugų rinkų raida, autorius įvardija tuos procesus, kurie įprasmina pasaulinės draudimo paslaugų rinkos globalizavimo faktą ir kartu parodo, kad šie procesai ima reikštis ir Lietuvos draudimo paslaugų rinkoje bei lemia jos konkurencingumo atėjimo tendencijas. Straipsnyje išskirtinai gvildenamos Vakarų šalių draudimo kompanijų (grupių) veržimosi į Lietuvos draudimo paslaugų rinką, draudimo ir bankų paslaugų integracijos, draudimo brokerių vaidmens didėjimo problemos.

Lietuvai tapus Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) nare ir siekiant integruotis į Europos Sąjungą, būtina, kad Lietuvos draudimo paslaugų rinkos raida ir jos veikimas kuo labiau atitiktų pasaulinės ir Europos Sąjungos draudimo paslaugų rinkų veikimo sąlygas. Taigi autoriaus tiriama problema aktuali ne tik teoriniu, bet ir praktiniu aspektais, ypač rengiant draudimo bendrovių veiklos strategijas. Kita vertus, tiriama problema giliau nenagrinėta Lietuvos mokslinėje literatūroje.

Tyrimo objektas: Lietuvos draudimo paslaugų rinkos struktūra, jos konkurencingumo lygis ir veiksniai, atstingantys konkurenciją šioje rinkoje.

Tyrimo hipotezė: Lietuvos draudimo paslaugų rinka yra nepakankamai išplėta, pereinamojo laikotarpio, oligopolinės struktūros. Kol kas joje konkurencija nėra aštri, tačiau sparti draudimo paslaugų rinkų globalizacija ir integ-

racija netrukus paaštrins konkurenciją Lietuvos draudimo paslaugų rinkoje.

Tikslas: atskleisti Lietuvos draudimo paslaugų rinkos konkurencingumo apraiškas ir lygį bei jo tolesnės raidos veiksnius ir tendencijas.

Uždaviniai: remiantis faktiniais duomenimis bei stebėjimų ir pokalbių su draudimo specialistais išdavomis, įrodyti, kad Lietuvos draudimo paslaugų rinka yra oligopolinės struktūros, pereinamojo laikotarpio;

išanalizavus pasaulinės draudimo paslaugų rinkos globalizavimo ir integravimo apraiškas ir padarinius, įrodyti, kad šie procesai turi įtakos ir Lietuvos draudimo paslaugų rinkos konkurencingumui didėti.

Tyrimo metodai: pirmiausiai šiame straipsnyje plačiai naudojamas hipotezės principas, tai yra mokslinės prielaidos, kuriomis remiantis bandoma atskleisti Lietuvos draudimo paslaugų

gų rinkos struktūrą, jos konkurencingumo lygi ir raidos tendencijas. Taip pat naudoti stebėjimo, loginės ir lyginamosios duomenų analizės, dedukcijos, indukcijos ir analogijos metodai.

Lietuvos draudimo paslaugų rinkos struktūra ir jos konkurencingumas

Kadangi draudimo įmonių skaičius ir rinkos dalių pasiskirstymas apibūdina konkurencijos lygį joje, pirmiausia analizuojama draudimo paslaugų rinkos struktūra pagal draudikus, paskui ir pagal rinkos struktūros tipą. 2000 m. sausio 1 d. draudimo veiklos licencijas Lietuvoje turėjo 32 draudimo įmonės: penkios gyvybės draudimo įmonės, 24 ne gyvybės draudimo įmonės ir trys kredito draudimo įmonės. 1999 metais Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba prie Finansų ministerijos atšaukė UAB „Draudvija“, AB „Fenomija“ ir UAB „KDK draudimas“ leidimus vykdyti draudimo veiklą. Draudimo veiklos licencijos buvo suteiktos UAB „Būsto paskolų draudimas“, UAB „VB gyvybės draudimas“ ir UAB „Sampo draudimas“ (Valstybinės draudimo priežiūros prie Finansų ministerijos duomenys).

Dviem draudimo įmonėms buvo iškeltos bankroto bylos: UAB „Ūkio draudimas“ ir UAB „Hermis-draudimas“ sustabdyti leidimai verstis visų rūšių draudimais.

1991–2000 metais Lietuvoje buvo įregistruotos 66 draudimo bendrovės. Dabar iš jų gyvuoja mažiau kaip pusė. Priežastys įvairios: draudimu ėmė verstis tie, kurie šio verslo neišmanė; kai kurios draudimo įmonės susižavėjo munitinės garanto draudimu ir patyrė daug nuostolių; kai kurių draudimo bendrovių atlyginamos žalos dėl pagausėjusių draudiminių įvykių viršijo jų finansines galimybes ir pan.

Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Finansų ministerijos duomenimis, 2000 metais ne gyvybės draudimo paslaugų rinkoje,

kaip ir anksčiau, AB „Lietuvos draudimas“ turėjo didžiausią rinkos dalį (43,07 proc.), po šios bendrovės vertinant eilės tvarka išsirikiavo UAB „Drauda“ (13,46 proc.), AB „Preventa“ (6,88 proc.), UAB „Lindra“ (3,91 proc.). 1999 metais iš draudimo paslaugų rinkos pasitraukus UAB „Hermis-draudimas“, jo vietą 2000-aisiais užėmė per dvi pozicijas į viršų pasislinkusi UAB „Baltijos garantas“ (3,8 proc.). Palyginti su 1999 metų rezultatais, 2000 metais iš šių penkių draudimo bendrovių rinkos dalį šiek tiek padidino AB „Lietuvos draudimas“ ir UAB „Baltijos garantas“. Kitų draudimo bendrovių rinkos dalis šiek tiek sumažėjo.

Taigi dabar minėtos penkios draudimo bendrovės turi 71,22 proc., o visos kitos draudimo bendrovės – 28,88 proc. ne gyvybės draudimo paslaugų rinkos.

Patekimo į Lietuvos ne gyvybės draudimo paslaugų rinką galimybės iš esmės yra reglamentuotos 1996 metų Lietuvos Respublikos draudimo įstatymu. Pagrindiniai reikalavimai, steigiant ne gyvybės draudimo įmonę, yra šie: įmonė turi būti registruota Lietuvoje, jos vadovas ir vyriausiasis finansininkas turi turėti darbo draudimo versle patirtį ir įmonės įstatinis kapitalas turi būti ne mažesnis kaip du milijonai litų, o organizacinis fondas – milijonas litų. Pirmieji paminėti reikalavimai yra pateisinami tokiais rizikingai verslo rūšiais kaip ne gyvybės draudimas, tačiau tokie dideli finansiniai reikalavimai gerokai didina įėjimo į rinką išlaidas. Tai apsunkina naujų įmonių steigimą ir iš dalies pagrindžia dabartinę situaciją rinkoje, kai draudimo brokerių įmonių skaičius yra daugiau nei du kartus didesnis nei draudimo įmonių. Mat įsteigti draudimo brokerių įmonę reikia tik 10 000 litų akcinio kapitalo.

Patekimo į ne gyvybės draudimo paslaugų rinką galimybes taip pat lemia draudikų koncentracija, kuri Lietuvoje yra palyginti didelė.

Lietuvos ne gyvybės draudimo paslaugų rinka kol kas yra pereinamojo laikotarpio, joje nėra nei tobulos monopolijos, nei tobulos konkurencijos. Tarp tobulos konkurencijos ir monopolinės rinkos struktūrų, kurios yra hipotetinės (spėjamos), yra oligopolinė ir monopolinės konkurencijos rinkų struktūros. Lietuvos ne gyvybės draudimo paslaugų rinka nėra monopolinės konkurencijos rinka, kurioje būtų parduodamos diferencijuotos paslaugos. Lietuvos ne gyvybės draudimo įmonės nėra monopolijos pagal savo teikiamas paslaugas, nes jų teikiamos paslaugos nėra skirtingos nuo kitų įmonių tos pačios paskirties paslaugų. Todėl reikėtų sutikti su K. Bagdonavičiumi, kuris Lietuvos ne gyvybės draudimo paslaugų rinką įvardija kaip oligopolinę [2, p. 11]. Oligopolija – tai tokia rinkos struktūra, kai dominuoja keletas tarpusavyje konkuruojančių draudimo įmonių, turinčių žymų poveikį savo teikiamų paslaugų kainai, ir yra gana sudėtinga naujoms įmonėms patekti į rinką.

Draudimui, kaip vienai iš paslaugų veiklos rūšių, yra būdinga didelė siūlomų draudimo paslaugų įvairovė. Todėl, manome, kad net išsivysčiusiose valstybėse tobulą konkurencija draudimo rinkoje yra neįmanoma. Daugelyje Vakarų šalių vyrauja monopolinė konkurencija, kai egzistuoja nemažai draudimo kompanijų, siūlančių dažniausiai diferencijuotus draudimo paslaugų produktus, tačiau turinčių tam tikrą poveikį kainai. Lietuvos ne gyvybės draudimo paslaugų rinkoje vyrauja minėtos penkios draudimo bendrovės, kurios kontroliuoja 71,22 proc. šios rinkos. Suprantama, kiekvienas šių įmonių teikiamų paslaugų kainų (tarifų) ir jų masto keitimas veikia kitų mažesnių ne gyvybės draudimo įmonių paslaugų kainas (tarifus) ir jų teikiamų paslaugų apimtį. Lietuvos ne gyvybės draudimo paslaugų rinkoje yra nedaug įmonių, kurios galėtų teikti diferencijuotas paslaugas. Įėjimo į šią rinką kliūtys sunkokai įveikiamos.

Taigi finansinių ir konkurencinių požiūriais Lietuvos ne gyvybės draudimo paslaugų rinkai būdingos ribotos įėjimo į ją galimybės. Be abejo, šias galimybes lemia draudimo įmonių individuali situacija, kuri iš esmės priklauso nuo jų steigėjų finansinių ir konkurencinių galimybių.

Teikiant gyvybės draudimo paslaugas Lietuvoje šių paslaugų rinkoje dominuoja „Lietuvos draudimo“ grupė, turinti 82,80 proc. šios rinkos. Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Finansų ministerijos duomenimis, AB „Lietuvos draudimas“ 2003 metais pasirašė gyvybės draudimo sutarčių už 32,938 mln. litų ir užėmė 43,18 proc. rinkos, UAB „Lietuvos draudimo gyvybės draudimas“ sutarčių pasirašė už 30,22 mln. litų ir turi 39,62 proc. rinkos. Kitos trys draudimo bendrovės, teikiančios gyvybės draudimo paslaugas (UAB „VB gyvybės draudimas“, UAB „Lindra – gyvybės draudimas“, UAB „Draudos gyvybės draudimas“) turi tik 17,20 proc. gyvybės draudimo paslaugų rinkos.

Gyvybės draudimo paslaugų rinkos, kaip oligopolinės rinkos, struktūra yra kiek kitokia nei ne gyvybės draudimo paslaugų rinkos. Gyvybės draudimo paslaugų rinkoje dominuoja viena stipri grupė „Lietuvos draudimas“, turinti 82,80 proc. šios rinkos. Tokiai oligopolinei rinkos struktūrai būdingi šie požymiai:

- nėra pajėgų konkurentų;
- sunku naujoms įmonėms įėti į šią rinką;
- stipri draudimo paslaugų kainų (draudimo įmokų tarifų) kontrolė;
- gaunama pakankamai pelno.

Ko gero, dėl šių požymių gyvybės draudimo paslaugas teikiančių įmonių skaičius iki 2000 metų palyginti buvo stabilus, o rinka gerokai koncentruota.

Apibendrinant tai, kas pirmiau išdėstyta, parežtina, kad **dabartinė Lietuvos draudimo paslaugų rinka yra pereinamojo laikotarpio, iš-**

sivysčiusi nepakankamai. Tokią situaciją iš esmės lėmė šios priežastys: ribotos realios draudėjų ekonominės (mokios paklausos) galimybės sudaryti draudimo sutartis; draudėjų nepasitikėjimas kai kuriomis draudimo bendrovėmis; kai kurių draudimo bendrovių bankrotai; palyginti nedidelis daugumos draudimo bendrovių kapitalas, nėra potencialių galimybių joms augti; kurį laiką buvęs Lietuvos draudimo paslaugų rinkos izoliuotumas nuo pasaulinės draudimo paslaugų rinkos.

Darytina prielaida, kad **kol kas konkurencija Lietuvos draudimo paslaugų rinkoje nėra stipri (aštri).** Konkurencija bendruoju požiūriu – tai pastangos teikti kokybiškesnes draudimo paslaugas nei kiti šių paslaugų teikėjai, siekiant perimti konkurentų klientus. Todėl konkurencija skatina draudimo įmones veikti efektyviai, verčia kurti kokybiškas paslaugas, aktyviai jas parduoti, samdyti kvalifikuotus darbuotojus, rūpintis jų tobulėjimu ir motyvacija, kautis dėl kiekvieno kliento bei rūpintis jų poreikių ir lūkesčių tenkinimu. Tačiau ar iš tikrųjų yra tokia Lietuvos draudimo paslaugų rinkos situacija?

Vakarų šalių patirtis rodo, kad konkurencija lemia tokią draudimo įmonės padėtį rinkoje, kai ji neišvengiamai, kaip įmanydama, turi stengtis tenkinti klientų poreikius, nes tai prilygtinai verčia daryti konkurentai. Tačiau Lietuvos draudimo paslaugų rinkoje tokios brandžios situacijos kol kas nėra. Todėl galimybės konkuruoti šioje rinkoje palyginti didelės ir toli gražu neišnaudotos. Ypač tai būdinga gyvybės draudimo paslaugų rinkai. Šios rinkos raidos perspektyvos patvirtina ir tai, kad vis daugiau naujų Vakarų šalių įmonių braunasi į šią rinką. 2000 metais šioje rinkoje veikė penkios bendrovės, o 2001 m. rugpjūčio pabaigoje potencialiai galėjo veikti jau devynios įmonės. Tačiau jų padidėjo vos ne dvigubai.

Kita vertus, Lietuvos draudimo paslaugų rinkoje pastebimos konkurencijos plėtros tenden-

cijos. Iš pradžių draudimo įmonės bandė konkuruoti parduodamos tokias draudimo paslaugas, kurių dar neteikė kitos draudimo įmonės, paskui pradėta plėsti teikiamų paslaugų asortimentą, pagaliau imta intensyviau reklamuoti teikiamas paslaugas ir mažinti jų kainas (draudimo įmokų tarifus).

Draudimo paslaugų kainų mažinimo tendencija, pasireiškusios prieš keletą metų, ypač suaktyvėjo paskelbus kitų metų balandžio 1 dieną įsigaliosiant privalomąjį transporto priemonių savininkų ir valdytojų civilinės atsakomybės draudimą. Draudimo bendrovės pradėjo vilioti klientus, siūlydamos savanorišką draudimą itin mažomis kainomis ir įvairiomis nuolaidomis. Tokie draudimo įmokų tarifai, kuriuos dabar taiko kai kurios draudimo įmonės, vargu ar padengia dėl šios draudimo rūšies patiriamus nuostolius. Vakarų šalių draudikų patirtis rodo, kad kainų mažinimas ilgai trukti negali, nes tokia situacija lemia draudimo kompanijų žlugimą.

Draudimo paslaugų rinkoje yra ir kitų konkurentams įveikti veiksmingų priemonių, tik šiandien į jas draudimo įmonės kreipia mažokai dėmesio. Jokios reklamos kampanijos nepadės, jeigu klientams nebus skiriama reikiamo dėmesio, jei su jais bus elgiamasi nepagarbiai, ignoruojant jų lūkesčius. Klientas, be abejo, daugiau nesinaudotų tokios įmonių paslaugomis, jei galėtų pasirinkti kitas įmones, kurių darbuotojai aptarnautų juos be priekaištų. Kadangi Lietuvoje draudimo įmonės, kurių darbuotojai neskiria didelio dėmesio klientams, dar nebankrutuoja ir sugeba gauti pelną, akivaizdu, jog konkurencija draudimo paslaugų rinkoje nėra aštri. Matyt, yra nemažai faktų, kad kai kurios draudimo įmonės aptarnauja tik pelningiausius klientus ir nekreipia dėmesio į visus kitus, nes konkurencija draudimo paslaugų rinkoje kol kas leidžia taip elgtis. Ne visose draudimo įmonėse klientai lau-

kiami ir gerbiami tik todėl, kad nėra intensyvios konkurencijos. Tai yra viena iš priežasčių, kodėl draudimo įmonės, nesirūpinančios savo klientais, neturinčios specialistų profesionalų, teikiančios nepakankamos kokybės paslaugas ir palyginti brangiai jas parduodančios, vis dar gyvuoja ir kartais neblogai vertiasi.

Besiplečianti Lietuvos draudimo paslaugų rinka, nors klientų skaičius ir didėja nežymiai, leidžia bendrovėms išlaikyti savo padėtį joje, o konkurencija vis dar silpnoka. Lietuvoje draudimo įmonių veiklos vertinimo kriterijus iš esmės yra kainų politika. Santykiškai stabilioje aplinkoje dauguma draudimo bendrovių, išskyrus bendroves su užsienio kapitalu, teikia nediferencijuotas kokybės požūriu draudimo paslaugas.

Manome, kad artimoje perspektyvoje draudimo paslaugų rinkų globalizacijos ir integracijos įtaka bei aktyvus Vakarų šalių pirmaujančių draudimo paslaugų teikėjų grupių veržimasis į Lietuvos draudimo paslaugų rinką gerokai paaštrins konkurenciją joje. Tai patvirtina kitų pasaulio šalių patirtis.

Globalizacijos ir integracijos įtaka Lietuvos draudimo paslaugų rinkos konkurencingumo raidos tendencijoms

Globalizacija ir integracija pasaulinėje draudimo paslaugų rinkoje iš dalies veikia ir Lietuvos draudimo paslaugų rinką bei skatina įvertinti jos būklę, raidos dinamiką ir tendencijas. Lietuvos draudimo paslaugų rinkos dalyvavimą tarptautinėje prekyboje draudimo paslaugomis daug lemia jos plėtros galimybės ir teisės aktai bei priemonės, reguliuojančios ją ir užsienio šalių draudimo bei perdraudimo kompanijų veiksmus joje, ir atvirkščiai, – galimybės Lietuvos draudikams veikti kitų valstybių rinkose.

Pasaulinės draudimo paslaugų rinkos globalizavimas – tai įstatyminių ir ekonominių

klūčių tarp nacionalinių draudimo paslaugų rinkų panaikinimas atsizvelgiant į pasaulinės ekonomikos raidos pokyčius. Šio proceso galutinis tikslas – bendros draudimo rinkos (erdvės) kūrimas. Draudimo paslaugų rinkos globalizavimas rodo pasaulinės draudimo paslaugų rinkos raidos tendencijas, įgyja ypatumų ir savitumų, kuriuos lemia draudimo veiklos specifika.

Pasaulinės draudimo paslaugų rinkos globalizavimą dvidešimtojo amžiaus paskutiniajame dešimtmetyje įprasmina šie procesai: **pirminio draudimo ir perdraudimo kapitalo koncentracija; draudimo, bankų ir paskolų kapitalo susiliejimas; tarpininkų (ypač) brokerių koncentracija; vartotojų tradicinių draudimo paslaugų poreikio pokyčiai; spartus pensinio draudimo augimas išsivysčiusiose šalyse; draudimo paslaugų teikimo liberalizavimas, leidžiant veikti užsienio draudikams nacionalinėse rinkose.**

Stiprėjanti konkurencija pasaulinėje draudimo paslaugų rinkoje, tarptautinėje prekyboje draudimo paslaugomis veikia atitinkamų valstybių nacionalinę draudimo paslaugų rinką. Kaip rodo patirtis, netgi didelės Vakarų šalių draudimo kompanijos ėmė stiprinti savo padėtį vidaus rinkoje, panaudodamos visus turimus rezervus savo konkurencingumui didinti. Tokius jų veiksmus lemia ir pastebimi klientų elgsenos perkant draudimo paslaugas pokyčiai. Padidėjo klientų reikalavimai sudarant draudimo sutartis. Klientai organizacijos ėmėsi įdarbinti rizikų valdymo specialistus. Padidėjo individualių draudimo paslaugų vartotojų savo teisių suvokimo patirtis.

Draudimo santykių dereguliacijavimas pasaulinės draudimo rinkos globalizavimo sąlygomis, tarptautinės prekybos draudimo paslaugomis liberalizavimas, pirminio draudimo ir perdraudimo kapitalo koncentravimas smarkiai paaštrino stambiausių transnacionalinių draudimo

kompanijų konkurenciją, lėmė naujų draudimo ir perdraudimo rūšių (formų) atsiradimą, bankų ir draudimo bendrovių kapitalo susiliejimą (integraciją). **Besivystančių ir pereinamojo laikotarpio ekonomikos šalių draudimo paslaugų rinkos tampa prioritetine tarptautinio draudimo kapitalo ekspansijos kryptimi.**

Pastaraisiais metais didelių pokyčių patyrė ir daugelio pasaulio šalių nacionalinės draudimo paslaugų rinkos. Vis daugiau šalių sieja integraciniai ryšiai (susitarimai), kurių tikslas panaikinti šalių integracinių susivienijimų (Pasaulio prekybos organizacijos, Europos Sąjungos) narių draudikams kliūtis teikti draudimo paslaugas kitų šalių nacionalinėse draudimo paslaugų rinkose. Tokie procesai akivaizdūs šalių Europos Sąjungos narių teritorijose. Čia jau susiformavo bendra draudimo paslaugų teikimo (pardavimo) erdvė, kurioje draudikų veiklą reguliuoja Europos Sąjungos teisė, jos įstatymai ir teisės normos, jie derinami su nacionalinėmis civilinės ir komercinės teisės normomis.

Europos Sąjungos direktyvos numato laisvą prekybą draudimo paslaugomis. **Laisvas draudimo paslaugų teikimas suvokiamas kaip draudimo kompanijos apdraustų rizikų atlyginimas bet kurioje Europos Sąjungos šalyje, neįsteigus nuolatinės jos atstovybės toje šalyje, kurioje rizika apdrausta.** Šiuo atveju draudimo kompanija turi paklusti tos šalies, kurioje įsteigta, įstatymams ir poįstatyminiams aktams. Integracija Europos Sąjungos šalyse verčia draudimo kompanijas organizuoti savo veiklą kitose šalyse, siekiant pažinti atitinkamos šalies draudimo paslaugų rinką ir užmegzti ryšius su šios šalies vartotojais bei stiprinti savo konkurencingumą vietos draudimo paslaugų rinkose.

Pasaulinės ekonomikos globalizavimo pagrindą sudaro kapitalo, ypač finansinio, judėjimas. Pasaulinės prekybos organizacijos (PPO) dėmesio centre yra tarptautinių investicijų regu-

liavimas ir sąlygų užsienio investuotojams veikti konkrečioje valstybėje liberalizavimas. Naujos šalys, tapusios PPO narėmis, privalo pripažinti investicinių procesų sutartis. Svarbios tarptautinės tiesioginės ir portfelinės investicijos, kurias įgyvendina išsivysčiusios šalys besivystančiose ir pereinamojo laikotarpio šalyse, prie jų priskirtina ir Lietuva.

Lietuva, šių metų gegužę tapusi PPO nare, formaliai įsitraukė ir į pasaulinę finansinių paslaugų, iš jų ir į draudimo paslaugų rinką. Tačiau Lietuva turėtų didinti savo, kaip lygiateisės ekonominės partnerės, vaidmenį finansinių paslaugų integracijoje. Tai, be abejo, turi įtakos tolesnei nacionalinės draudimo paslaugų rinkos raidai ir valstybinės politikos draudimo paslaugų srityje formavimuisi.

Intensyviai pasaulinės draudimo paslaugų rinkos globalizacijai, įgaunančiai įvairių raiškos formų, objektyviai reikia, kad nacionalinės draudimo paslaugų rinkos prisitaikytų prie naujų tarptautinės prekybos draudimo paslaugomis reikalavimų (režimo). Šie reikalavimai iš esmės yra susiję su draudimo paslaugų rinkos priežiūros liberalizavimu ir jos dereguliacija. Tai leidžia PPO narėms efektyviai sąveikauti pasaulinėje draudimo paslaugų rinkoje. Pasaulinės draudimo paslaugų rinkos globalizavimo priežasčių, formų ir tendencijų analizė leidžia geriau numatyti nacionalinės draudimo paslaugų rinkos plėtojimo kryptis ir svertus bei optimaliau integruotis į pasaulinę bei Europos Sąjungos draudimo paslaugų rinkas.

Kaip rodo Europos Sąjungos šalių narių patirtis, draudimo kompanijų susiliejimas arba pirkimas yra šių kompanijų konkurencijos išdava, o padarinyš – mažėjantis skaičius draudikų. Per septynerius metus nuo 1990 metų Europos Sąjungos šalyse draudikų skaičius sumažėjo 1283 kompanijomis [13, p. 25]. Tai patvirtinama ir naujame Europos Sąjungos statistikos biuro „Eu-

rostat“ pranešime, pabrėžiant, kad draudimo kompanijos, norėdamos išlaikyti ar pagerinti savo padėtį draudimo paslaugų rinkoje, yra priverstos ieškoti bendradarbiavimo su kitais draudikais ir jungimosi į tarptautines draudimo kompanijas galimybių.

Jau ištisą dešimtmetį Europos Sąjungos šalyse mažos draudimo kompanijos patenka į didelių draudimo kompanijų „globą“. To išdava – stambios pasaulio draudimo kompanijos užkariavo daugelio Europos šalių draudimo paslaugų rinkas.

Pasaulinės draudimo paslaugų rinkos lyderiai suinteresuoti perimti naujas draudimo paslaugų rinkas būtent besivystančiose ir pereinamojo laikotarpio šalyse. **Dabar itin patrauklios draudimo paslaugų rinkos yra Vidurio ir Rytų Europoje, Baltijos šalyse.** Tokiose šalyse, kuriose įstatymiškai neribojamas užsienio draudimo ir perdraudimo kompanijų dalyvavimas nacionalinių draudikų kapitale, paprastai yra antrinės užsienio draudimo kompanijų įmonės. Pavyzdžiui, Vengrijoje iš 22 įregistruotų draudimo bendrovių tik dvi yra šios šalies bendrovės pagal savo kapitalą. Užsienio kapitalo bendro Vengrijos draudimo paslaugų rinkos kapitalo dalis sudaro daugiau kaip 79 proc. [13, p.25].

Užsienio šalių draudimo kompanijos veržte veržiasi ir į Lenkijos draudimo paslaugų rinką. Pavyzdžiui, Suomijos gyvybės draudimo kompanija „Suomi Mutual Life Assurance Co“ šiemet įsigijo Lenkijos gyvybės draudimo padalinį „Cigna“, priklausiusį JAV kompanijai „Cigna Corp“. Lenkijoje iš 63 draudimo kompanijų užsienio šalių draudimo kompanijos kontroliuoja 45 draudimo bendroves. Statistikos duomenimis, užsienio kapitalas sudaro 59 proc. Lenkijos draudimo paslaugų rinkos, nors reali jo įtaka yra daug didesnė.

Kaip žinoma, kiekvienas procesas vyksta tol, kol egzistuoja jo raidos galimybės. Remiantis šia

prielaida galima padaryti išvadą, kad draudimo įmonių susiliejimas arba užvaldymas (pirkimas) vyksta toliau. Tarptautinės draudimo paslaugų rinkos konsolidavimosi tendencija aktyviau reiškiasi besivystančiose ir pereinamojo laikotarpio draudimo paslaugų rinkose, nes čia ekspansijos sąlygos yra palankios ir dar neišnaudotos. Tokiam regionui priklauso ir Lietuva. Čia kliūtys įeiti į draudimo paslaugų rinką užsienio šalių kompanijoms faktiškai jau panaikintos. Kadangi Lietuva tapo visateise PPO nare, reikėjo Lietuvos Respublikos draudimo įstatymą pritaikyti PPO reikalavimams. Todėl šių metų gegužės 22 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 2, 5, 23, 24, 25, 27, 53, 54, 55, 63, 64, 65, 66 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 30¹, 40¹, 40², 66¹, 67¹ straipsniais įstatymas. Šiame įstatyme įteisintas laisvas draudimo paslaugų teikimas, be to, gali-nybė vykdyti draudimo veiklą Lietuvos Respublikoje užsienio valstybių, kurios yra PPO visateisės narės, draudimo įmonėms, neįsteigusioms nei antrinės draudimo įmonės, nei filialo Lietuvos Respublikoje. Tai padidins Lietuvos draudimo rinkos konkurencingumą ir dar labiau suaktyvins užsienio šalių draudimo bendrovių veržimąsi, savitą ekspansiją į Lietuvos draudimo paslaugų rinką. Iki šiol Lietuvoje draudimo paslaugas galėjo teikti užsienio draudimo įmonė, įsteigusi čia savo įmonę ar filialą. Nepaisydamos tokio reikalavimo, į Lietuvos draudimo paslaugų rinką brovėsi užsienio šalių draudimo kompanijos. Taigi reikėsi pasaulinėje rinkoje susiformavusios tendencijos, kurios turėjo įtakos Lietuvos draudimo paslaugų rinkos konkurencingumui.

Užsienio kapitalo skverbimasis į Lietuvos draudimo paslaugų rinką. Nebojant tam tikrų jėgimo į Lietuvos draudimo paslaugų rinką sunkumų, pastebima užsienio šalių kapitalo skverbimosi į šią rinką tendencija. 1998 metais į Lie-

tuvos oligopolinę draudimo paslaugų rinką įsibrovė tokios stambios draudimo kompanijos: Danijos kompanija *A/S Forsikringselskabet Codan* (nusipirkusi 70 proc. AB „Lietuvos draudimas“), *American International Group* bei Suomijos „Pohjola“, kurių iniciatyva įsteigta UAB „Seesam“, Šveicarijos „Zürich insurance group“ įsteigė Lietuvoje UAB „Ziurich draudimas“. 1999 metų pabaigoje įsteigta Šiaurės Europos valstybėse – didžiausios Suomijos draudimo grupės „Sampo“ antrinė įmonė – UAB „Sampo Lietuva“. 2000 metų pradžioje Lenkijos perdraudimo kompanija „Polskie Towarzystwo Reasekuracji“ įsigijo AB „Preventa“ akcijų.

Kaip ir Vakarų Europos šalyse, ir Lietuvoje keičiasi draudimo bendrovių savininkai. Pavyzdžiui, 2000 metais antrosios pagal dydį šalies bendrovės – Lietuvos ir Vokietijos UAB „Drauda“ – buvusios savininkės „Alte Leipziger Europe“ kontrolinį akcijų paketą įsigijo didžiausias pasaulyje perdraudimo koncernas „München Rūch“, valdąs „Ergo“ grupę, kuriai priklausė per 40 Europos draudimo kompanijų. 1999 metais į lietuviško kapitalo draudimo įmones per UAB „Baltic Polis“ investavo Latvijos draudimo įmonė „Balta“ bei „Parekss apdrošināšanas“ kompanija, finansų grupė „Bakticums finance“ nusipirko du trečdalius UAB „Eurogarantas“.

Deja, ne visos užsienio kapitalo įmonės dirbo sėkmingai – pasitraukė kapitalas iš Estijos. Visų pirma, „Eesti Kindlustus“, valdžiusi 97 proc. UAB „KDK draudimas“ akcijų, nesutiko dalyvauti didinančią įmonės akcinę kapitalą. Taip pat pasielgė ir kita Estijos draudimo įmonė „Leks Kindlustus“, valdžiusi 36,5 proc. įmonės UAB „Ūkio draudimas“ akcijų. Paskutinė įmonė, valdoma kapitalo iš Estijos, UAB „Tėvija“ 2000 m. paskelbė sustabdanti savo veiklą dėl savininkų žalingų poelgių draudimo įmonei. Toks nesėkmingas Estijos draudimo įmonių dalyva-

vimas Lietuvos rinkoje yra sunkiai paaškinamas. Bankrutavusių įmonių vadovai kaltina kapitalo savininkus, tačiau tikrosios priežastys viešai nėra diskutuojamos.

Nepaisant Estijos bendrovių kapitalo nesėkmių, pažymėtina, jog užsienio kapitalo įmonių Lietuvos ne gyvybės draudimo paslaugų rinkoje nuolat daugėja. Didėja ir draudimo įmokų lyginamoji dalis rinkoje. Dabar trys didžiosios ne gyvybės draudimo įmonės yra valdomos užsienio kapitalo. Tai yra teigiama šalies vartotojams, nes užsienio įmonės supažindina su Vakarų aptarnavimo kultūra, ilgamete patirtimi, įgyta savo seniai išvystytose rinkose, taip pat Lietuvos paslaugų rinkoje ima cirkuluoti investuotas kapitalas, užtikrinantis finansinių jų pajėgumą.

Kadangi Lietuvoje ateityje sparčiau bus plėtojama gyvybės draudimo paslaugų rinka, ją taip pat pradėjo skverbtis užsienio šalių kompanijos. Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba prie Finansų ministerijos rugpjūčio mėnesį išdavė bendrovei „Commercial Union Lietuva“ gyvybės draudimas“ veiklos leidimą. Ši bendrovė priklauso tarptautinei finansinei CGNU grupei. Tai didžiausia Didžiojoje Britanijoje ir šešta pagal dydį draudimo bendrovė pasaulyje. Taip pat šį mėnesį licenciją gavo ir draudimo grupė „Seesam“ steigti bendrovę „Seesam Lietuva“ gyvybės draudimas“. Gyvybės draudimo rinkoje sėkmingai dirbanti „UAB Vilniaus banko gyvybės draudimas“ faktiškai yra švedų kapitalo įmonė.

Pastaraisiais metais Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, pastebimos draudimo paslaugų rinkos įmonių vienijimosi (jungimosi) tendencijos. Antra pagal dydį Europoje draudimo kompanijų grupių *ERGO Versicherungs* grupė AG 2000 metų pabaigoje įsigijo 100 proc. UAB „Drauda“ akcijų. Neseniai (2001 metų viduryje) ši ERGO grupė tapo trečdaliu AB „Preventa“ akcijų savininke. Vokietijos draudimo kompanijų grupė ERGO jau nusprendė sujungti Lietuvoje jos kon-

trوليوjamas UAB „Drauda“, UAB „Draudos gyvybės draudimas“ bei AB „Preventa“. Pasak ERGO atstovybių vadovo Skandinavijos ir Baltijos šalims Güntherio Partho, 2000 metais Baltijos regione Vokietijos draudimo grupė kontroliavo 21 proc. rinkos; Estijoje – 26 proc.; Lietuvoje – 20 proc.; Latvijoje – 19 proc.. Jo nuomone, ateityje visos ERGO valdomos įmonės Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje glaudžiai bendradarbiaus, nes Vokietijos draudimo grupė Baltijos regioną traktuoja kaip vieną rinką. Neatmetama ir bendrovių susijungimo galimybė.

Manoma, kad užsienio draudimo kompanijos ateityje įsigis ir daugiau Lietuvos draudimo įmonių ir jas sujungs. Mat Lietuvoje kol kas draudimo įmonių per daug, todėl draudimo įmonių jungimasis turės tęstis.

Remiantis draudimo kompanijų sujungimo ir absorbavimo Vakarų šalyse patirtimi, pagrindinės tokio proceso priežastys ir prielaidos yra šios:

- didelis skaičius dalyvių, turinčių daug kapitalo, nacionalinėse ir pasaulinėje draudimo rinkoje bei veikiančių aštrios tarpusavio konkurencijos sąlygomis;
- poreikis didinti surinktų draudimo įmokų apimtį, mažėjant draudimo paslaugų paklausos potencialui ir elastingumui ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse, gaunant rinkos dalį, priklausančią įsigyjamai draudimo kompanijai;
- labai didelio kapitalo poreikis, ypač reikalingo perdraudimo operacijoms atlikti, siekiant prisiišti didelę ir labai didelę draudimo riziką. Draudikai, pasirinkdami perdraudimo kompanijas, atsižvelgia į jų turimą kapitalo dydį;
- siekimas plėsti savo veiklos geografinę kaip draudimo portfelio sudarymo pagrindą, plačiau diversifikuoti riziką ir stabilizuoti draudimo portfelį, ieškoti būdų įsibrauti į naujų šalių draudimo rinkas;

- noras mažinti draudimo verslo organizavimo išlaidas, koncentruojant paslaugų teikimą;
- stengimasis plėsti teikiamų draudimo paslaugų asortimentą ir didinti draudimo veiklos rūšių skaičių;
- perdraudimo kompanijų noras įsigyti tiesioginio draudimo kompanijas kaip savo veiklos stabilumo garantą;
- troškimas pagerinti savo įvaizdį finansiškai pajėgus partnerio dėka.

Lietuvos draudimo paslaugų rinkos ir jos konkurencingumo raidos dinamika glaudžiai susijusi su tarptautinio perdraudimo operacijomis, ypač turto ir civilinės atsakomybės draudimo srityje. Jauna Lietuvos draudimo rinka nepajėgi sukurti pakankamai finansinių pajėgumų, kad galėtų padengti vietines rizikas, todėl draudimo įmonės priverstos naudotis užsienio šalių perdraudimo ar draudimo kompanijų paslaugomis. Didėjant apdraustos rizikos mastui, taip pat atsirandant jos tarptautiniam pobūdžiui, ryškėja draudimo veiklos internacionalizavimo tendencija. Tradiciškai perdraudimas yra mažiau reguliuojamas tiek vidaus, tiek tarptautinėse draudimo paslaugų rinkose, palyginti su tiesioginiu draudimu. Ši didesnė laisvė sudaro galimybes perdraudimo kompanijoms būti aktyvesnėms parduodant draudimo paslaugas.

Draudimo įmonių ir bankų paslaugų integracija. Lietuvoje palengva „įsibėgėja“ procesai, palyginti senokai vykstantys Vakarų Europos šalyse atsiranda finansinių institucijų, aprėpiančių bankus, draudimo įmones ir investicines ar turto valdymo įmones. Draudimo, bankų ir kitų finansinių paslaugų teikimo įmonių integracija yra: kapitalo susiliejimo, suinteresuotumo universalizuoti klientų aptarnavimą bei panaudoti draudimo paslaugų pardavimo tinklus banko paslaugoms parduoti, ir atvirkščiai, bankus draudimo paslaugoms parduoti (vadinamasis bankinis draudimas; naujų finansinių paslaugų, skirtų

draudiminei apsaugai užtikrinti, atsiradimo padariny. Sandoriai, susiję su bankinio draudimo raida remiantis bankų ir draudimo įmonių kapitalo susiliejimu, būdingi draudimo įmonėms, teikiančioms gyvybės draudimo paslaugas. Kai kuriose Vakarų šalyse draudikų aktyvai yra lygūs stambiausių bankų aktyvams ir sudaro dešimtis milijardų. Draudimo įmonių ir bankų paslaugų teikimo integracija vyksta nacionaliniu ir tarptautiniu mastu. Tai lemia naują konkurencijos raidos tendenciją, išplečia draudimo įmonių konkurencijos erdvę ir padidina draudimo veiklos priežiūros vaidmenį.

Realii Lietuvos draudimo paslaugų rinkos situacija rodo, kad mūsų šalyje komerciniai bankai taiko vieną iš populiariausių savo ir draudimo paslaugų integracijos būdų – jie kuria savo antrines įmones, kurių kontrolinis akcijų paketas priklauso bankui. Tokių draudimo bendrovių steigimą sąlygoja komercinių bankų veikla, kuriai reikia užstato, gaunant banko paskolą, draudimo. Lietuvos komercinių bankų integraciją į draudimo paslaugas apibūdina toliau pateikiami faktai. 1992 m. bankas „Hermis“ įkūrė draudimo UAB „Hermis – draudimas“. 1997 metais buvo įkurtos šios komercinių bankų antrinės įmonės: UAB „Industrijos garantas“, UAB „Lietuvos žemės ūkio banko draudimas“. 1998 metais pradėjo veikti UAB „Hermis asmens draudimas“, AB „Snoro garantas“, o 1999 metais – UAB „VB gyvybės draudimas“. 2000 metais Lietuvos taupomasis bankas įkūrė UAB „LTB draudimas“. Pastaruoju metu iš draudimo paslaugų rinkos išnyko banko „Hermis“ įsteigtos bendrovės. Ne gyvybės draudimo paslaugų rinkoje savo nišose įsitvirtino UAB „Lietuvos žemės ūkio banko draudimas“, AB „Snoro garantas“ ir UAB „Industrijos garantas“. Trečią vietą gyvybės draudimo paslaugų rinkoje pagal pasirašytas įmokas turi UAB „VB gyvybės draudimas“.

Vakarų Europos šalyse draudimo kompanijos steigia arba įsigyja bankus. Tokia tendencija atsiranda ir Lietuvoje. Suomijos draudimo kompanija „Sampo“, įsteigusi mūsų šalyje ne gyvybės draudimo įmonę UAB „Sampo Lietuva“ ir gyvybės draudimo įmonę UAB „Sampo Lietuva gyvybės draudimas“, pradėjusi veikti 2001 metais, nusipirko Lietuvos vystymo banką. Draudimo kompanijos „Sampo“ tikslas – padaryti šį banką didžiausiu komerciniu banku Lietuvoje.

Lietuvos finansinių paslaugų rinkoje pastebima ir kitokia komercinių bankų ir draudimo bendrovių bendradarbiavimo raiška. Pavyzdžiui, 2000 metų pabaigoje AB „Vilniaus bankas“ ir AB „Lietuvos draudimas“ vadovai pasirašė ketinimo protokolą dėl strateginės partnerystės ir rengiasi bendradarbiauti turto valdymo, naujų finansinių paslaugų produktų kūrimo ir jų pardavimo srityse. Naujieji draudimo paslaugų produktai turėtų būti pradėti pardavinėti 2001 metų pabaigoje. Pavyzdžiui, klientai, besidraudžiantys gyvybę AB „Lietuvos draudimas“, galės rinktis ir AB „Vilniaus bankas“ siūlomą investicinį gyvybės draudimą ir kitus draudimo paslaugų produktus. Draudimo paslaugų produktai bus parduodami internetu.

Draudimo įmonių ir bankų bendradarbiavimą lemia:

- technikos pažanga, skatinanti tiesioginį finansinių paslaugų pardavimą;
- namų ūkių (šeimų) ir pavienių asmenų aktyvus domėjimasis savo santaupų (aktyvų) valdymu;
- bankininkų ir draudikų poreikis dalytis patirtimi ir galimybėmis.

Draudimo įmonėms atsirado reali galimybė integruoti pardavimų kanalų tinklus, tai leido gerokai išplėsti tradicinių draudimo paslaugų produktų pardavimą.

Didėjantis brokerių vaidmuo draudimo paslaugų rinkoje. Tarptautiniai draudimo kompanijų ryšiai ėmė sparčiau plėtotis dėl draudimo brokerių tarpininkavimo veiklos. Taigi draudimo brokerių veikla turi įtakos draudimo paslaugų rinkų internacionalizavimui, kadangi jie padeda užsienio draudimo kompanijoms patekti į nacionalines rinkas. Brokeriai yra tinkamas kanalas parduoti laisvai teikiamas paslaugas, nes jie nesusiję su konkrečia draudimo kompanija. Nors brokeriai draudimo paslaugų paskirstymo (pardavimo) sistemoje atsirado palyginti neseniai, tačiau jau atliko tam tikrą vaidmenį plėtojant konkurenciją draudimo paslaugų rinkoje. Brokerių veikla turi įtakos konkurencijai, nes jie siūlo draudimo paslaugų naujoves ir didina įmonių, dėl kurių konkuruoja draudimo kompanijos teikiamų paslaugų kainomis, skaičių. Pastaraisiais metais Vakarų šalyse brokeriai dirba ne vien su stambiomis, bet ir su mažomis įmonėmis, su privačiais klientais. Brokeriai taip pat aktyviai domisi gyvybės draudimu. Jie, teikdami konsultacijas, sugeba užmegzti patikimesnius santykius su klientais ir parengti draudžiamos rizikos padengimą, kurio pageidauja klientas. Svarbus brokerių vaidmuo ir perdraudimo kompanijų veikloje.

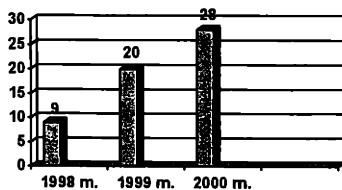
Lietuvos draudimo paslaugų rinkoje vis daugiau įtakos įgyja draudimo brokeriai. Jų kasmet daugėja: 1997 metais, pavyzdžiui, buvo išduotos licencijos 40-iai draudimo brokerių, dabar jų yra dvigubai daugiau.

Lietuvos draudimo brokerių asociacijos duomenimis, draudikai kasmet vis daugiau sudaro draudimo sutarčių tarpininkaujant brokeriams. 1998 metais per brokerius buvo sudaryta vos 9 proc. draudimo sutarčių. 1999 metais su brokerių pagalba buvo sudaryta 20 proc. sutarčių. 2000 metais draudikai per 25 proc. sutarčių sudarė brokerių tarpininkavimu. 1998–2000 metais išaugo draudikų pasirašytų įmokų draudimo įmokų dalis (žr. pav).

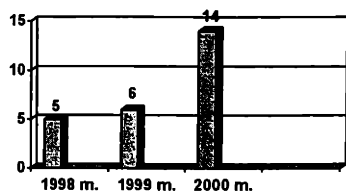
Iš paveikslė pateiktos informacijos matyti, kad kol kas nelabai aktyvūs gyvybės draudimo dalyviai yra draudimo brokeriai. Lietuvoje yra tik keletas draudimo brokerių įmonių, platinančių gyvybės draudimo liudijimus (polisus). Tuo tarpu kai kuriose Vakarų valstybėse per juos sudaroma apie 50 proc. sutarčių.

Kartu su didžiausiomis pasaulio draudimo kompanijomis į Lietuvos draudimo paslaugų rinką įsitraukia ir stambūs tarptautiniai draudimo brokeriai: tuo pripažįstamos tiek Lietuvos draudimo įmonės, tiek stiprėjanti brokerių veikla.

Ne gyvybės draudimas

Gyvybės draudimas

Pav. Draudimo įmokų dalis, pasirašyta tarpininkaujant brokeriams

Šaltinis: Lietuvos draudimo brokerių asociacija

Pirmasis Lietuvoje įsitvirtino didžiausias pasaulyje draudimo brokeris „Marsh“. Po to „Baltijos draudimo brokerių“ įsigijo didžiausią tinklą Vidurio ir Rytų Europos valstybėse turintis MIA brokeris. Galiausiai viena iš dviejų didžiausių pasaulio draudimo veiklos bendrovių JAV korporacija „Aon“ įsigijo Lietuvos ir Vokietijos draudimo brokerio įmonės „Finalas“ (pirmaujančios Lietuvos draudimo brokerių rinkoje) 100 proc. akcijų paketą.

Artimiausiu metu Lietuvos draudimo brokerių rinka dar labiau sluoksniuosis, konkurencija stiprės, o jos neatlaikiusios brokerių įmonės turės arba jungtis, arba likviduotis, arba platinti tik vienos draudimo bendrovės draudimo liudijimus, t. y. tapti agentinėmis įmonėmis.

Išvados

1. Lietuvos draudimo paslaugų rinka yra pereinamojo laikotarpio, nepakankamai išplėtota. Jos struktūra yra oligopolinė.

2. Konkurencija Lietuvos draudimo paslaugų rinkoje nėra stipri, tarp draudimo bendrovių dominuoja konkurencija teikiamų paslaugų kainomis. Kol kas galimybės konkuruoti šioje rinkoje palyginti didelės ir toli gražu neišnaudotos.

3. Pasaulinės draudimo paslaugų rinkos globalizacijos ir integracijos sąlygomis besivystančių ir pereinamojo laikotarpio ekonomikos šalių draudimo paslaugų rinkos tampa prioritetine tarptautinio draudimo kapitalo ekspansijos kryptimi. Šie procesai jau dabar turi įtakos ir Lietuvos draudimo paslaugų rinkai.

4. Pastaruoju metu išryškėjo užsienio kapitalo skverbimosi į Lietuvos draudimo paslaugų rinką tendencija. Tai formuoja ir kitą tendenciją – draudimo įmonių jungimąsi. Artimoje perspektyvoje draudimo paslaugų rinkų globalizacijos ir integracijos įtaka bei aktyvus Vakarų šalių pirmaujančių draudikų grupių veržimasis į Lietuvos draudimo paslaugų rinką gerokai paaštrins konkurenciją joje.

5. Lietuvos draudimo paslaugų rinkos konkurencingumui turi įtakos pastaraisiais metais vykstanti draudimo įmonių ir bankų paslaugų integracija nacionaliniu ir tarptautiniu mastu.

6. Vakarų šalių draudikų veiklos patirtis rodo, jog draudimo brokeriai padeda užsienio draudimo kompanijoms patekti į nacionalines draudimo paslaugų rinkas. Lietuvos draudimo paslaugų rinkos konkurencingumą pastaraisiais metais pradėjo lemti ir draudimo brokerių įmonių veikla.

LITERATŪRA

1. Annual Report 1999. Comitee Europeen des Assurances, 2000.

2. Bagdonavičius K. Lietuvos draudimo rinkos plėtros problemos ir tendencijos // *Ekonomika*, 1999, Nr. 49.

3. Bagdonavičius K. Draudimo įmonės veikla Lietuvos ne gyvybės draudimo rinkoje: Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius, 2000.

4. Čepinskis J., Raškis D. Banko ir draudimo paslaugų integracija // *Ekonomika*. 1998, Nr. 45.

5. Draudimas Lietuvoje. 1999 metų apžvalga. Vilnius: Valstybinė draudimo priežiūros tarnyba prie Finansų ministerijos, 2000.

6. Financial Integration in Western Europe. Structural and Regulatory Consequences. Sveriges Riksbank, Stockholm, 1994.

7. Insurance training Program in Moscow and St. Petersburg. Strategy and Marketing. University Commercial L. Bocioni. Milano, 1995.

8. Insurance industry in Central and Eastern Europe – current trends and progress of preparations for EU membership. Swiss Re // *Sigma*. 2000, Nr. 9.

9. Insurance industry in Central and Eastern Europe – current trends and progress of preparations for EU membership. Swiss Re // *Sigma*. 2001, Nr. 1.

10. Lehmann. Deregulation of Insurance and Market Organization: A Case Study of Zürich Insurance Group. Marketing Strategies for Services. Globalisation. Client orientation. Deregulation / Ed. by M. M. Kostecki University de Neuchatel. Pergamon Press. Oxford, New York, Seoul, Tokio, 1994.

11. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 2, 5, 23, 24, 25, 27, 53, 54, 55, 63, 64, 65, 66 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo 30¹,

40¹, 66¹, 67¹ straipsniais įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 48.

12. Плешков А. П., Орлова И. В. Очерки зарубежного страхования. Москва: Анкил, 1997.

13. Турбина К. Е. Тенденции развития мирового рынка страхования. Москва: Анкил, 2000.

14. Valstybinės draudimo priežiūros tarnybos prie Finansų ministerijos statistikos duomenys // www.fim.lt

LITHUANIAN INSURANCE SERVICES MARKET COMPETITIVENESS AND IMPACT OF GLOBALIZATION AND INTEGRATION

Vytautas Kindarys

Summary

Lithuanian insurance services market is in transitional period, inadequately developed. Its structure is oligopoly. Competition in Lithuanian insurance services market is not tough. Globalization and integration processes in global insurance market have influence on Lithuanian insurance services market competitiveness.

Recently urge of western insurance companies (groups) towards Lithuanian insurance services market became more active. This has increased the competi-

tion level in this market. At present the tendency of insurance companies merges becomes apparent. This is peculiar consequence of tougher competition.

Insurance companies merge with banks attempting to stand in market. Thus, they are strengthening their position in market.

Insurance brokers play the more important role in Lithuanian insurance services market. Competition in insurance services market is sharpened by their active activities as well.

Įteikta 2001 m. rugsėjo mėn.